

عمران شهری

مقدمه

شهرداری موسسه مستقل و عمومی است که به منظور اداره امور محلی از قبیل عمران، آبادی، بهداشت شهر و تامین رفاه و آسایش اهالی شهر و به عنوان زیستگاهی مطلوب برای شهروندان تأسیس شده است و مردم در اداره این امور مستقیم و غیرمستقیم شرکت و دخالت دارند. شهرداری دارای شخصیت حقوقی، استقلال مالی و اداری است و از خود دارای اموال، بودجه، درآمد، حقوق، تکالیف مخصوص و متمایز از دولت است.

در سال ۱۲۸۳ ه. ش قانون بلدیه در مجلس شورای ملی تصویب شد. پیش از تشکیل بلدیه مردم هر شهر طبق آداب و رسوم و اعتقادات شخصی و دینی، بدون مداخله حکومت خدمات شهری را انجام می دادند. پس از پیروزی مشروطه مشکلات مختلفی در اداره امور شهرها در زمینه هایی مانند بهداشت شهری و آبرسانی وجود داشت که موجب شد، نمایندگان مجلس اول درصدد تدوین قانونی برای اداره شهرها برآمدند، که منجر به تدوین اولین قانون شهرداری ها تحت عنوان «قانون بلدیه» در ۱۹ خرداد ۱۲۸۶ هجری شمسی شد.

از سال ۱۲۹۰ دولت سعی داشت بلدیه را به خود وابسته کند ولی این موضوع تا کودتای ۱۲۹۹ عملی نشد؛ ولی پس از کودتا و تسلط دولت بر تمامی امور، در سال ۱۳۰۰ بلدیه که تا آن زمان

نهادی مستقل بود به دولت وابسته شد. در سال ۱۳۰۹ قانون بلدیه لغو شد و قانون جدیدی تصویب شد که به موجب آن نحوه تامین منابع از طریق عوارض و مالیات و ... را مشخص می نمود. شهرداری تبریز اولین نهاد شهرداری (بلدیه) در تاریخ ایران است که در صدر جنبش مشروطه در تبریز تأسیس شده و از جمله نتایج مدنی این جنبش به شمار می رود. انجمن شهر تبریز نیز در سال ۱۲۸۶ خورشیدی تشکیل شد. در این دوره هنوز در هیچ یک از شهرهای ایران بلدیه و انجمن شهری ایجاد نشده بود.

آمارهای ارائه شده در این فصل مربوط به عمران شهری است که شامل وضعیت کشتارگاه ها، تعداد ایستگاه های آتش نشانی، وضعیت میادین میوه و تره بار، حمل زباله، پارک های عمومی، آرامستان، فضای سبز، ... در شهرهای استان می باشد. آمارهای فوق به صورت ثبتي توسط ۶۸ شهرداری استان تهیه و ارائه شده است.

شایان ذکر است با توجه به اختلاف نظر در مورد آمار فضای سبز شهر و پارک های شهر تبریز در سال ۱۳۹۸ و عدم وجود اجماع نظر تا زمان انتشار این کتاب، آمار مربوطه گزارش نگردیده است.

تعاریف و مفاهیم

پسماند: به مواد جامد، نیمه جامد، مایع (غیر از فاضلاب) و گاز گفته می شود که به طور مستقیم

یا غیر مستقیم حاصل فعالیت انسان بوده و از نظر تولیدکننده ضایع تلقی می‌شود.

پسماند خانگی: به تمامی پسماندهایی گفته می‌شود که به صورت معمول از فعالیت روزمره انسان‌ها در شهرها، روستاها و خارج از آن‌ها تولید می‌شود.

بوستان: به فضای سبز عمومی که در محدوده و حریم شهری و یا محدوده روستایی واقع شده و به حداقل امکانات تفریحی و رفاهی مجهز باشد.

مجتمع فرهنگی و هنری: مرکز فرهنگی و هنری است با فضا، امکانات و تجهیزات بیشتر مانند سالن چندمنظوره، رصدخانه، محوطه سبز، بنای ساختمانی و تنوع فعالیت فرهنگی و هنری.

قطعات پراکنده فضای سبز: فضاهای سبزی که فاقد امکانات و تأسیسات رفاهی و مبلمان شهری باشد که شامل (۱- توده درختکاری ۲- توده غیردرختکاری) می‌باشد.

- در مورد فضاهای سبز که از جنس سطح دو بعدی نمی‌باشد نظیر احداث دیوارهای سبز و یا توسعه‌های مربوط به بام سبز که اغلب در روی سطح سخت برخی از قطعات فضای سبز ایجاد می‌شود می‌بایست مساحت این قسم از قطعات فضای سبز به صورت زیر مجموعه‌ای از همان قطعه ذکر شود. همچنین این گونه فضاهای سبز که در خارج از قطعات موجود فضای سبز باشد (از نوع توسعه سطحی احداث) خود شامل شماره قطعه جدیدی می‌باشد.

کمربند سبز: برای تعیین حدود شهر، کنترل گسترش شهر، جلوگیری از رشد بی‌رویه و به هم خوردن تناسب ساخت مورفولوژی شهر ایجاد می‌شوند. کمربندهای سبز در روند پویای شهر ممکن است نقش اولیه خود را از دست بدهند ولی نقش بالقوه آن‌ها به عنوان فضای سبز تعادل بخش و تفرجگاه شهری و شاخص زنده جهت تشخیص روند شهر پا برجا می‌ماند. ساخت این کمربندها در پیرامون شهرها نقش‌های زیر را ایفا می‌کند:

- جلوگیری از انهدام زمین‌های قابل کشت در حومه در اثر گسترش شهرها.

- تصفیه و تلطیف هوای شهر و غربال بادهای ورودی شهر.

- جلوگیری از گسترش بی‌رویه شهر بهره‌برداری اقتصادی با بازدهی مفید از سرمایه‌گذاری انجام شده.

آرامستان فعال: مکانی برای دفن درگذشتگان که دارای امکانات مورد نیاز باشد.

میدان میوه و تره‌بار: مکان‌های عمده‌فروشی و خرده‌فروشی متمرکز محصولات و فرآورده‌های کشاورزی و دامی، که شهرداری بر آن نظارت دارد.

حادثه: رویداد پیش‌بینی نشده و خارج از انتظار، که سبب صدمه و آسیب شود.

آتش‌سوزی: اشتغال خارج از کنترل مواد سوختنی، که معمولاً با دود، حرارت یا نور همراه است.

گزیده اطلاعات

در سال ۱۳۹۹، ۶۸ شهرداری در ۲۱ شهرستان استان مشغول به فعالیت بوده‌اند. در این سال تعداد ۵۰ فرهنگسرا با مساحت ۵۱۳۴۹ مترمربع در استان فعال بوده است. که بیشترین آن مربوط به شهرستان تبریز (۵۴ درصد) می‌باشد.

در سال ۱۳۹۹، ۱۸ میدان میوه و تره‌بار با مساحت ۳۶۶۶۳۹ مترمربع در استان مشغول فعالیت بوده‌اند. همچنین ۱۳۰ آرامستان فعال با مساحت ۹۷۶۷۰۳۰ مترمربع تحت تملک شهرداری‌های استان بوده است.

در سال ۱۳۹۹، تعداد ۲۳ ایستگاه آتش‌نشانی در شهر تبریز دایر بوده است که بیشترین آن مربوط به منطقه ۴ با تعداد ۴ ایستگاه می‌باشد. در مجموع این ایستگاه‌ها ۵۵۲ نفر مشغول خدمت‌رسانی بوده‌اند.

در سال ۱۳۹۹، از ۴۴۷۶۸۲ تن پسماند جمع‌آوری شده، ۸۲/۴۱ درصد پسماند خانگی بوده است. در این سال ۲۸۴ بوستان با مساحت ۷۰۵۶۳۰۶ متر مربع در شهر تبریز دایر بوده است که منطقه ۴ به لحاظ تعداد و منطقه ۲ به لحاظ مساحت بیشترین بوستان را به خود اختصاص داده است.

۱-۲۴- خدمات شهری و شهرداری: ۱۳۹۹

(مترمربع)

مرکز استان		مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا)		میادین میوه و تره بار		آرامستان فعال	
تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	تعداد	وسعت	تعداد	مساحت
۵۰	۵۱۳۴۹	۱۸	۳۶۶۶۳۹	۱۳۰	۹۷۶۷۰۳۰		
جمع کل.....							
۱	۳۰۰	۱	۶۰۰	۱	۹۰۰۰		
آبش احمد.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۷۵۰۰		
آچاچی.....							
۱	۱۴۰۰	۱	۱۲۰۰	۱	۲۲۰۰۰		
آذرشهر.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۲۵۷۰۰		
آرباطان.....							
۰	۰	۰	۰	۲	۱۰۰۰۰		
آفکند.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۳۱۰۰۰۰		
اسکو.....							
۱	۲۴۶۰	۱	۱۶۰۰۰	۵	۱۰۵۰۶۰۰		
اهر.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۲۰۰۰۰		
ایلخچی.....							
۱	۶۵۸۰	۰	۰	۱	۴۴۶۰۰		
باسمنج.....							
۰	۰	۰	۰	۲	۲۹۷۰۰		
بخشایش.....							
۰	۰	۰	۰	۴	۴۰۰۰۰		
بستان آباد.....							
۰	۰	۱	۱۹۰۴۷	۴	۶۲۰۰۰۰		
بناب.....							
۰	۰	۰	۰	۳	۳۰۰۰۰		
بناب مرند.....							
۲۷	۱۸۳۰۰	۴	۱۸۸۹۶۸	۹	۱۶۴۰۰۰		
تبریز.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۵۰۰۰		
ترک.....							
۰	۰	۰	۰	۲	۶۴۰۵۵		
ترکمانچای.....							
۱	۵۰۰	۰	۰	۴	۸۰۰۰		
تسوج.....							
۰	۰	۰	۰	۲	۳۵۰۰۰		
تیکمه داش.....							
۰	۰	۰	۰	۲	۴۰۰۰		
تیمورلو.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۱۰۰۰۰		
جلفا.....							
۰	۰	۰	۰	۱	۴۰۰۰		
جوان قلعه.....							
۰	۰	۰	۰	۲	۱۷۰۰۰		
خاروانا.....							

۲۴-۱- خدمات شهری و شهرداری: ۱۳۹۹ (دنباله)

آرامستان فعال		میادین میوه و تره‌بار		مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا)		مرکز استان
مساحت	تعداد	وسعت	تعداد	مساحت	تعداد	
۱۵۷۱۰	۱	.	.	.	.	خامنه
۲۰۰۰۰	۲	.	.	.	.	خداجو
۲۳۴۰۰	۱	۱۳۲۰۴	۱	۲۲۵۱	۱	خسروشاه
۱۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	خمارلو
۳۰۷۱۲	۴	.	.	۲۸۹۶	۱	خواجه
۴۰۰۰۰	۲	.	.	.	.	خوشه‌مهر
۲۳۰۰۰	۳	۳۰۰۰	۱	۳۰۰	۱	داریان
۱۷۰۰۰	۱	.	.	.	.	دوزدوزان
۲۵۰۰۰	۱	.	.	.	.	زرنق
.	.	.	.	.	.	زنوز
۳۵۲۵۷	۱	۴۰۰۰۰	۱	۷۰۰	۱	سراب
۲۷۵۰۰	۲	.	.	۶۰۰	۲	سردرود
.	.	۱۰۰۰۰	۱	۱۲۰	۱	سهند
۵۵۱۲۰	۳	.	.	.	.	سیس
۱۱۸۰۰	۱	.	.	.	.	سیه‌رود
۱۸۵۶۷	۱	.	.	۳۲۲۰	۱	شبه‌ستر
۳۵۰۰	۱	.	.	.	.	شربیان
۱۵۳۴۵	۶	.	.	.	.	شرفخانه
۹۰۰۰۰	۱	۱۶۲۵	۱	۴۵۶۷	۱	شندآباد
۲۰۵۰۰۰	۱	.	.	۱۵۰	۱	صوفیان
۵۰۰۰	۱	.	.	.	.	عاشقلو
۴۳۵۶۰۰۳	۱	۱۶۱۸۹	۱	.	.	عجب‌شیر
۱۰۰۰۰	۱	.	.	.	.	علیشاه

۱-۲۴- خدمات شهری و شهرداری: ۱۳۹۹ (دنباله)

(مترمربع)

مرکز استان	مجتمع فرهنگی و هنری (فرهنگسرا)		میادین میوه و ترهبار		آرامستان فعال	
	تعداد	مساحت	تعداد	وسعت	تعداد	مساحت
قره‌آغاج.....	۰	۰	۰	۰	۱	۱۵۰۰۰
کشکسرای.....	۰	۰	۰	۰	۱	۶۰۰۰
کلوانق.....	۰	۰	۰	۰	۱	۴۰۰۰۰
کلیبر.....	۰	۰	۰	۰	۱	۶۹۷۹
کوزه‌کنان.....	۰	۰	۰	۰	۲	۳۴۰۰۰
گوگان.....	۰	۰	۰	۰	۱	۱۸۰۰۰۰
لاریجان.....	۰	۰	۰	۰	۲	۱۰۰۰۰
لیلان.....	۰	۰	۰	۰	۱	۳۰۰۰۰
مبارک‌شهر.....	۰	۰	۰	۰	۱	۲۰۰۰
مراغه.....	۵	۲۱۷۰	۱	۱۷۳۰۶	۱	۸۰۰۰۰۰
مرند.....	۱	۶۰۰	۱	۱۹۵۰۰	۱	۲۰۰۰۰۰
ملکان.....	۱	۲۳۵۰	۱	۹۵۰۰	۳	۴۸۰۰۰
ممقان.....	۰	۰	۰	۰	۱	۱۷۰۰۰
مهربان.....	۰	۰	۰	۰	۴	۱۰۰۰۰۰
میانه.....	۰	۰	۱	۱۰۵۰۰	۱	۳۶۰۰۰۰
نظرکهریزی.....	۰	۰	۰	۰	۱	۲۰۰۰۰
وایقان.....	۰	۰	۰	۰	۱	۳۱۸۹۴
ورزقان.....	۰	۰	۰	۰	۱	۴۶۰۴۶
هادیشهر.....	۱	۱۸۸۵	۰	۰	۳	۴۰۰۰۰
هریس.....	۰	۰	۰	۰	۷	۲۸۹۱۹
هشترود.....	۰	۰	۰	۰	۴	۱۲۸۱۲۳
هوراند.....	۰	۰	۰	۰	۱	۵۰۰۰۰
یامچی.....	۰	۰	۰	۰	۳	۵۰۰۰

مأخذ- شهرداری‌های استان آذربایجان شرقی

۲-۲۴- مشخصات ایستگاه‌های آتش‌نشانی بر حسب مناطق شهرداری در مرکز استان

سال و نام ایستگاه	تعداد ایستگاه‌های آتش‌نشانی	تعداد پرسنل عملیاتی	تعداد ناوگان عملیاتی	تعداد حوادث (بجز آتش‌سوزی)	تعداد آتش‌سوزی
.....۱۳۸۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
.....۱۳۸۵	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
.....۱۳۹۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰	۰۰۰
.....۱۳۹۵	۱۰	۵۰۹	۱۰۹	۱۷۵۷	۲۴۸۱
.....۱۳۹۶	۲۰	۵۰۹	۱۰۹	۲۰۱۵	۲۳۳۲
.....۱۳۹۷	۲۱	۵۳۴	۱۱۲	۲۷۲۰	۲۳۳۲
.....۱۳۹۸	۲۳	۵۵۲	۸۱	۲۴۵۲	۲۳۱۸
..... ۱۳۹۹	۲۳	۵۵۲	۷۶	۲۵۵۰	۲۳۲۵
منطقه ۱.....	۲	۳۹	۴	۱۸۰	۲۰۲
منطقه ۲.....	۳	۷۲	۱۱	۳۴۰	۲۲۸
منطقه ۳.....	۲	۴۸	۸	۲۶۱	۲۴۱
منطقه ۴.....	۴	۸۷	۱۰	۳۲۰	۳۳۰
منطقه ۵.....	۳	۶۹	۹	۳۷۲	۲۵۸
منطقه ۶.....	۲	۵۰	۹	۱۶۷	۲۲۷
منطقه ۷.....	۲	۴۶	۴	۴۸۹	۳۰۱
منطقه ۸.....	۲	۸۶	۱۵	۲۵۳	۲۱۴
منطقه ۹.....	۰	۰	۰	۰	۰
منطقه ۱۰.....	۳	۵۵	۶	۱۶۸	۲۲۴

مأخذ- شهرداری تبریز

۲۴-۳- پسماند جمع آوری شده خانگی به تفکیک مناطق دهگانه شهرداری تبریز (تن در سال)

سال و منطقه شهری	پسماند کل	پسماند خانگی
..... ۱۳۸۰	...	...
..... ۱۳۸۵	...	...
..... ۱۳۹۰	...	...
..... ۱۳۹۵	...	...
..... ۱۳۹۶	...	...
..... ۱۳۹۷	...	۳۶۹۹۷۵
..... ۱۳۹۸	...	۳۸۲۱۸۴
..... ۱۳۹۹	۴۴۷۶۸۲	۳۶۸۹۲۱
..... منطقه ۱	۶۵۳۴۲	۴۵۴۹۴
..... منطقه ۲	۵۱۹۹۹	۴۶۵۵۴
..... منطقه ۳	۶۰۰۵۳	۵۱۸۱۶
..... منطقه ۴	۸۲۳۳۰	۷۱۱۳۹
..... منطقه ۵	۴۲۴۰۵	۳۶۰۰۵
..... منطقه ۶	۳۳۵۶۹	۲۸۵۱۸
..... منطقه ۷	۵۰۵۶۱	۳۸۸۱۸
..... منطقه ۸	۱۵۰۳۹	۱۲۸۲۶
..... منطقه ۹	۰	۰
..... منطقه ۱۰	۴۶۳۸۴	۳۷۷۵۱

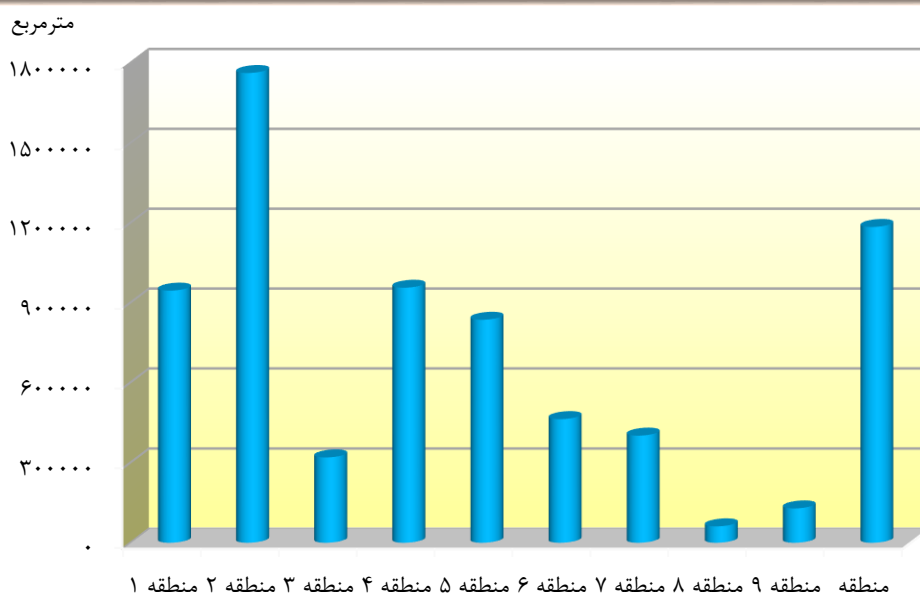
مأخذ- شهرداری تبریز

۲۴-۴- وضعیت فضای سبز تبریز بر حسب مناطق (مترمربع)

سال و مناطق	بوستان		قطعات پراکنده فضای سبز		مساحت کمربند سبز
	تعداد	مساحت	تعداد	مساحت	
..... ۱۳۸۰	...	...	...	...	...
..... ۱۳۸۵	...	...	...	...	...
..... ۱۳۹۰	...	...	...	...	...
..... ۱۳۹۵	...	...	...	...	...
..... ۱۳۹۶	...	...	...	...	...
..... ۱۳۹۷	...	...	...	...	...
..... ۱۳۹۸	۲۶۵	۶۸۰۷۹۴۸	...	...	...
..... ۱۳۹۹	۲۸۴	۷۰۵۶۳۰۶	...	۶۱۹۶۰۳۰	۹۷۵۹۲۴۲ ^(۱)
..... منطقه ۱	۴۰	۹۴۵۰۳۷	...	۳۴۹۱۰۳	...
..... منطقه ۲	۳۵	۱۷۶۲۷۱۷	...	۸۵۲۲۸۶	۲۳۵۷۹۴۰
..... منطقه ۳	۳۰	۳۱۹۳۵۶	...	۱۲۳۰۹۸۵	۱۰۰۹۶۶۹
..... منطقه ۴	۵۵	۹۵۵۹۱۳	...	۵۷۲۲۱۹	...
..... منطقه ۵	۲۴	۸۳۵۵۴۲	...	۶۸۴۸۲۶	۱۰۰۰۱۵۰
..... منطقه ۶	۳۰	۴۶۲۶۹۳	...	۴۴۴۶۱۲	...
..... منطقه ۷	۳۲	۴۰۰۹۵۱	...	۱۱۰۹۳۳۴	۰
..... منطقه ۸	۹	۶۱۳۲۰	...	۷۳۱۹۷	۰
..... منطقه ۹	۱۱	۱۲۸۵۰۰	...	۶۱۳۳۲۹	۱۵۵۹۰۴۷
..... منطقه ۱۰	۱۸	۱۱۸۴۲۷۷	...	۲۶۶۱۳۹	...

(۱) اختلاف در سرجمع ۱۳۹۹، مربوط به تفرجگاه عون بن علی است که در ۴ منطقه قرار دارد.
مأخذ- شهرداری تبریز

۲۴-۱- مساحت بوستان در مناطق شهرداری تبریز در سال ۱۳۹۹

مبنا: جدول ۴-۲۴